

قابلیت‌های توسعه گردشگری نواحی روستایی

مطالعه موردی: روستای خراشاد شهرستان بیرجند

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۸/۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۱۰/۲۲

سمیه ابراهیمی^۱

کامران برومند سرکرده^۲

چکیده

صنعت گردشگری در حال حاضر به‌عنوان یکی از مهم‌ترین منابع درآمد و از طریق ایجاد جریان مالی به‌عنوان مؤلفه‌ی عمده‌ای در بهبود اقتصادی مناطق و کشورها مطرح می‌شود. توسعه گردشگری در روستاها نیز گسترش فرصت‌های شغلی، ایجاد درآمد اضافی و فقرزدایی را در مناطق روستایی به ارمغان می‌آورد و مزایای فرهنگی و زیست - محیطی نیز به‌دنبال دارد. اما همواره خلأ برنامه‌ریزی کارآمد، در سیاست‌های توسعه‌ی روستایی برای فراهم‌آوری، یا یک‌پارچه کردن گردشگری، احساس می‌شود. در این تحقیق، ابتدا به روش‌شناسی تحقیق و سپس قابلیت‌های گردشگری در توسعه‌ی روستایی پرداخته شده است. داده‌های تحقیق از طریق پرسشنامه و مستندات آماری حاصل شده است. یافته‌های تحقیق به‌صورت استنباطی مورد بررسی قرار گرفته و در آخر نتیجه‌گیری و پیشنهادات آورده شده است. این تحقیق از لحاظ هدف، کاربردی است و روش تحقیق آن توصیفی و تحلیلی می‌باشد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS و Excel انجام شده است. بررسی‌ها نشان داد که این منطقه علی‌رغم استعدادهای بالقوه، فاقد امکانات و تسهیلات رفاهی و تفریحی لازم برای جلب گردشگر است و با شرایط فعلی، نمی‌تواند نقشی در توسعه‌ی گردشگری منطقه داشته باشد. لذا با برنامه‌ریزی اصولی و به‌ویژه تهیه و اجرای طرح جامع گردشگری استان و تمرکز حمایت‌های مدیریتی، تبلیغات مناسب و تجهیز منطقه به برخی امکانات، می‌توان شاهد رشد و توسعه‌ی گردشگری به همراه توسعه‌ی روستای مذکور بود.

واژگان کلیدی: امکان‌سنجی، توسعه روستایی، گردشگری، خراشاد.

۱- مقدمه

در دهه‌های اخیر، اهمیت گردشگری در سطح بین‌المللی هم از لحاظ تعداد گردشگران و هم از لحاظ درآمد ارزی همواره و به‌طور بی‌سابقه‌ای در حال افزایش است (Pigozzi & brook, 2005: 23). گردشگری نیز خود دارای الگوهای فضایی مختلفی است که یکی از این الگوهای فضایی، گردشگری روستایی است. این‌گونه از گردشگری بیشتر در بین طبقات متوسط و بعد زمانی و فضایی کوتاه، که سفر به تفرجگاه‌های پیرامون شهری را به‌ویژه در پایان هفته، امکان‌پذیر می‌نماید، روندی رو به گسترش یافته است (مافی و سقایی، ۱۳۸۷: ۲۲). بررسی‌های رابرت و هال (Roberts & Hall, 2001: 55-56) در زمینه‌ی گردشگری نشان می‌دهد که گردشگری در مناطق روستایی ۱۰ تا ۲۰ درصد از تمامی فعالیت‌های گردشگری را شامل می‌شود.

و از آن‌جا که گردشگری روستایی می‌تواند با ایجاد فعالیت‌های مکمل کشاورزی زمینه‌ی افزایش درآمد خانوارهای روستایی و اشتغال‌زایی را فراهم کند، در چارچوب توسعه روستایی مورد توجه قرار می‌گیرد (پورجعفر و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۷).

توجه به گردشگری از یک سو به‌عنوان راهبردی برای توسعه اقتصادی و ایجاد درآمد و افزایش رفاه زندگی ساکنان نواحی روستایی و از سوی دیگر، به‌دلیل اهمیت اثرات فرهنگی و اجتماعی آن است. بهره‌برداری از قابلیت‌های گردشگری در هر منطقه با فراهم آمدن فرصت‌های جدید برای آن مناطق توأم است و می‌تواند موجب توسعه و حیات دوباره‌ی این نواحی شود. همچنین صنعت گردشگری در حال حاضر به‌عنوان یکی از مهم‌ترین منابع درآمد و از طریق ایجاد جریان مالی به‌عنوان مؤلفه‌ی عمده‌ای در بهبود اقتصادی مناطق و کشورها مطرح می‌شود و از قابلیت‌های بسیار زیادی در ایجاد اشتغال برخوردار است. طبق تخمین سازمان جهانی جهانگردی حدود ۷۶/۷ میلیون شغل در دنیا در این صنعت به صورت مستقیم وجود دارند که اگر مشاغل غیرمستقیم اقتصادی نیز به آنها اضافه شود، این مقدار به حدود ۲۳۴ میلیون خواهد رسید (جمعه پور؛ نماینده، ۱۳۹۱: ۴۶).

اگر مقصد گردشگری، فاقد جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و فرهنگی باشد، ایجاد تقاضا

برای آن دشوار است. از محورهای اساسی برای جذب گردشگر در یک ناحیه، استفاده از قابلیت‌های طبیعی، تاریخی و فرهنگی را می‌توان عنوان کرد و سپس با ایجاد امکانات و تسهیلات جانبی موجبات رونق و توسعه‌ی آن را فراهم ساخت (مطیعی لنگرودی و نصرتی، ۱۳۹۰: ۷۸).

در این راستا منطقه مورد مطالعه با وجود قابلیت‌های لازم برای گردشگری، اما تاکنون این جاذبه‌های متنوع طبیعی و انسانی در این منطقه، با هدف افزایش درآمد، اشتغال‌زایی، توسعه بخش کشاورزی و ... مورد توجه، برنامه‌ریزی و استفاده قرار نگرفته است. از این‌رو، به‌منظور پی بردن به چرایی این موضوع و این‌که آیا امکان توسعه گردشگری در روستای خراشاد وجود دارد؛ این پرسش‌ها در ذهن مطرح می‌شود که

- ۱- میزان برخورداری روستای خراشاد از جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و فرهنگی با هدف توسعه گردشگری چقدر است؟
- ۲- میزان برخورداری روستای خراشاد از امکانات درمانی، پذیرایی، اقامتی، تفریحی و ورزشی چقدر است؟ برای رسیدن به پاسخ سؤالات، شناخت جاذبه‌ها و قابلیت‌های گردشگری این منطقه، امکانات و کمبودها و برنامه‌ریزی متناسب با شرایط اجتماعی و فرهنگی در منطقه ضرورت دارد.

۲- روش شناسی تحقیق

۲-۱- قلمرو جغرافیایی پژوهش

خراشاد روستایی از دهستان باقران در شهرستان بیرجند و واقع در استان خراسان جنوبی است. این روستا در ۲۴ کیلومتری جنوب شرقی بیرجند واقع است (شکل ۱). بنا بر سرشماری سال ۱۳۹۰ مرکز آمار ایران جمعیت آن برابر با ۱۴۸ خانوار و معادل ۳۷۹ نفر بوده است. این روستا یکی از گردشگاه‌های اطراف بیرجند می‌باشد که به‌دلیل قرار گرفتن در رشته کوه باقران و هوای سالم و جاذبه‌های طبیعی و کوهستانی زیبا، دارای قدرت جذب گردشگر در فصول مختلف سال است. این منطقه دارای قابلیت‌های بالقوه‌ی زیادی از نظر زیست - محیطی (طبیعی و انسانی) برای جذب گردشگر می‌باشد که می‌توان به‌عنوان نمونه به وجود کوه‌های سبز رنگ افیولیتی که به روستا چهره‌ای

بیلاقی و تفرجگاهی داده اشاره کرد، طوری که به نام طرقله‌ی بیرجند شناخته می‌شود. خانه‌های روستایی در دل کوه و تا پست‌ترین نقطه هموار بنا شده‌اند. هم‌چنین می‌توان به واقع شدن در ۴ کیلومتری روستای کوچ و سنگ نگاره‌های لاخلزار و همجواری با راه دسترسی سایر جاذبه‌های طبیعی درون منطقه مانند غار چنشت اشاره کرد.

۲-۲- روش تحقیق

این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی است و روش تحقیق آن توصیفی و تحلیلی می‌باشد. برای جمع‌آوری اطلاعات از طریق مطالعات میدانی و بررسی‌های کتابخانه‌ای استفاده شده و تلاش شده است طی انجام مصاحبه‌هایی با افراد مختلف و مسؤولین برخی سازمان‌ها، سنجش‌هایی پیرامون موضوع تحقیق از آنان به‌دست آید. در مرحله‌ی بعد با توجه به اهداف مورد نظر در پژوهش، پرسشنامه‌ای طراحی شد که ۲۴ مورد پرسشنامه توسط کارشناسان (میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، فرمانداری، شهرداری، استانداری، شرکت توسعه گردشگری) و ۱۰۰ مورد آن توسط مردم تکمیل گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شده است و در انتها با توجه به واقعیات موجود گردشگری استان و در ارتباط با گسترش گردشگری منطقه‌ی مطالعه شده، راهبردهای مناسبی ارائه شده است.

۳- مبانی نظری تحقیق

۳-۱- تعریف گردشگری

گردشگری معادل فارسی واژه‌ی tourism در زبان‌های انگلیسی، فرانسه و آلمانی است که به‌صورت مصطلح در زبان فارسی به‌صورت جهانگردی ترجمه شده است (ارمغان، ۱۳۸۶: ۱). گردشگری مفهومی فراگیر و گسترده است که تاریخچه‌ی آن به سال ۱۸۱۱ میلادی یا پیش از آن باز می‌گردد و تعریف آن، هم‌چنان دستخوش تغییر و دگرگونی است.

۳-۲- تاریخچه گردشگری

گردشگری پدیده‌ای است کهن که از دیرزمان در جوامع انسانی وجود داشته است و به تدریج طی مراحل تاریخی مختلف، تغییراتی در آن صورت گرفته تا به وضع کنونی رسیده است. انسان از دیرباز برای رهایی از تنهایی و سختی و نیز وابستگی‌های محلی و عادات و آداب و رسوم یکنواخت و مکرر زندگی خود، دست به سفر می‌زده است. هم‌چنین لازم به ذکر است که پیدایش جهانگردی با مفهوم امروزی آن، ناشی از تحولات قرن نوزدهم است که انقلاب صنعتی موجب اختراع وسایل رفاهی بسیار گشت. در نتیجه، زندگی در شهرها طاقت‌فرسا شد. از این‌رو، نیاز مردم به استراحت و مرخصی و پیدایش وسایل مسافرتی راحت و سریع مثل هواپیما، کشتی، قطار و اتومبیل موجبات توسعه گردشگری را بیش از پیش فراهم کرد (حسنی مهر؛ شاهور، ۱۳۸۹: ۱۸۳).

۳-۳- گردشگری روستایی

گردشگری روستایی عبارت است از کلیه فعالیت‌های گردشگری در محیط روستایی با توجه به فرهنگ و بافت سنتی روستایی، هنر و صنایع دستی، آداب و رسوم سنتی که در برگزیده گردشگری کشاورزی، گردشگری سبز، گردشگری مزرعه‌ای، گردشگری غذایی و شکار است (عنابستانی، ۱۳۸۸: ۱۵۰). از زمانی که روستاها با شهرها ارتباط برقرار کردند و نیازهای فراغتی شکل گرفته در شهرها مستلزم محیط‌های طبیعی و دست نخورده شدند، گردشگری روستایی شکل گرفت (قادری، عزتی و حسین‌پور، ۱۳۹۰: ۱۷).

۳-۴- اثرات گردشگری

از آن‌جا که گردشگری با محیط طبیعی و فعالیت‌های اقتصادی-اجتماعی رابطه متقابل دارد، می‌تواند آثار و پیامدهای مثبت و یا منفی در این زمینه‌ها داشته باشد. اثرات مثبت گردشگری می‌تواند اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و زیست محیطی باشد. از جمله می‌توان به ایجاد اشتغال، افزایش درآمدهای مالیاتی از محل فعالیت‌های

اقتصادی مرتبط با گردشگری، تعدیل ثروت و سوق دادن درآمد از مناطق شهری به روستاها، جلوگیری از برون کوچی روستاییان، کاهش فقر در مناطق محروم که دارای منبع غنی فرهنگی و غیرمادی نظیر آداب و رسوم و فرهنگ عامه هستند، ایجاد فرصت‌های جدید اجتماعی برای ساکنان، برانگیختن حس احترام و خوش‌نگری به جامعه، توجه به هنرهای محلی (بویژه موسیقی و صنایع دستی) و کمک به حفظ میراث فرهنگی و توسعه و بهبود تشکیلات زیربنایی، جاده‌سازی که موجب بهبود شرایط محیطی می‌شود اشاره کرد.

اثرات منفی گردشگری بر جوامع محلی می‌تواند شامل محرومیت از برخی مزایای رفاهی برای جامعه میزبان، فشار تقاضا برای منابع کمیاب مانند آب آشامیدنی، وابستگی بیش از اندازه نواحی میزبان به گردشگری، رفتار نامناسب و عدم حساسیت فرهنگی گردشگران باشد.

شناخت آثار و پیامدهای گردشگری در مرحله اول و مدیریت این اثرات در مرحله دوم، می‌تواند پیامدهای مثبت گردشگری بر نواحی روستایی را به حداکثر ممکن و پیامدهای منفی آن را به حداقل ممکن کاهش دهد (رضوانی؛ صفایی، ۱۳۸۴: ۱۱۰-۱۱۱).

۳-۵- گردشگری و توسعه روستایی

در زمینه‌ی ارتباط بین گردشگری و توسعه‌ی روستایی سه دیدگاه مطرح است: دیدگاه اول، گردشگری را به‌عنوان راهبردی برای توسعه‌ی روستایی به‌کار می‌گیرد. در این دیدگاه، با توجه به روند روزافزون تخریب روستاها و افول کشاورزی، سعی در ارائه راهبردهای جدیدی برای احیاء نواحی روستایی از طریق ایجاد فعالیت‌های مکمل و یا متحول نمودن این نواحی با توجه به منابع طبیعی و انسانی آنها دارند و تنها راه احیاء مجدد این روستاها را ارائه برنامه‌هایی می‌دانند که بتوانند هم از منابع طبیعی و انسانی آنها بهره ببرند و هم باعث ایجاد درآمد و افزایش رفاه ساکنان نواحی روستایی گردند.

در دیدگاه دوم، گردشگری به‌عنوان سیاستی برای بازساخت سکونتگاه‌های روستایی

مورد توجه قرار می‌گیرد. طرفداران این دیدگاه معتقدند که می‌توان از اتکاء بیش از حد تولیدکنندگان روستایی به کشاورزی کاست و آنها را در فرصت‌های اقتصادی جدیدی مشارکت داد. در کشورهای اروپای شرقی بر این دیدگاه یعنی توسعه‌ی گردشگری به‌عنوان ابزاری برای بازسازی مجدد روستاها پس از فروپاشی کشاورزی تأکید شده است. در دیدگاه سوم، گردشگری روستایی به‌عنوان ابزاری برای توسعه‌ی پایدار و حفاظت از منابع طبیعی مطرح است. این دیدگاه خواهان رشد بلند مدت گردشگری بدون اثرات مخرب بر زیست بوم‌های طبیعی است (همان: ۱۱۲-۱۱۳).

۳-۶- ارتقای صنعت گردشگری

جهت ارتقای صنعت گردشگری علاوه بر تجدید نظر در برخی سیاست‌های کلی موجود در این زمینه، شناخت و مدنظر قرار دادن عوامل موفقیت این صنعت نیز ضروری به نظر می‌رسند. با نگاهی گذرا به نوشته‌های جهانی موجود در این زمینه، می‌توانیم عوامل موفقیت این صنعت را در قالب موارد زیر خلاصه کنیم:

۳-۶-۱- طرز برخورد: طرز برخورد، مهم‌ترین عامل تضمین‌کننده‌ی صنعت گردشگری است. صنعت گردشگری یک صنعت مردم محور و به عبارتی استوار بر مردم است. چنانچه گردشگران، احساس خوشایندی در جامعه شما نداشته باشند و اوقات خوشی را در آن سپری نکنند، مسلماً آنها دیگر به جامعه شما باز نمی‌گردند و هم‌چنین جامعه شما را به افراد دیگر توصیه نمی‌کنند.

۳-۶-۲- دسترسی: مردم عمدتاً ترجیح می‌دهند از مکان‌هایی بازدید کنند که دسترسی به آنها راحت و ارزان است و اغلب تمایلی به بازدید از مکان‌های دور از دسترس و پرهزینه ندارند. اهمیت دسترسی و حمل و نقل در صنعت گردشگری تا به آنجاست که فرانچسکو فرانجیانی^۱، رئیس سازمان جهانی جهانگردی (WTO) مطابق سنت سال‌های اخیر این سازمان، سال ۲۰۰۶ را با نام «سفر و حمل و نقل از تخیل ژول ورن^۲ تا واقعیت قرن بیستم و یکم» نام‌گذاری کرده است. با این نام‌گذاری ضمن بیان

1. Francesco Franjyany

2. Jules verne

اهمیت سفر و گردشگری، نقش ترابری در این صنعت نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

۳-۶-۳- امکانات خدماتی و رفاهی: برای آن که جهانگردان مدت طولانی‌تری در جامعه شما بمانند، باید امکاناتی برای اقامت و ... داشته باشند. در صنعت گردشگری امکانات رفاهی علاوه بر خدمات اسکان و تغذیه، شامل خدمات حمل و نقل (گردش گردانان)، خدمات مربوط به ارائه صنایع دستی و بومی و ... نیز می‌شود. البته شایان توجه است که امکانات خرید، خود می‌تواند جاذبه باشد.

۳-۶-۴- جاذبه: گردشگران برای رفتن به هر جامعه‌ای نیازمند دلیل هستند. پدیده‌های جالب برای دیدن و کارهای دلچسب برای انجام دادن، جاذبه خوانده می‌شوند. یک پدیده طبیعی، یک اتفاق و یا یک فعالیت می‌توانند جاذبه باشند. جاذبه‌ها عمدتاً ریشه در جغرافیا، تاریخ، فرهنگ و مکتب معرفتی جوامع دارند. گردشگران جامعه شما را به صرف وجود جاذبه‌ها برای بازدید انتخاب نمی‌کنند. اکثر جاذبه‌ها نیازمند آن هستند که برای جذب گردشگران، توسعه یافته و برنامه‌ریزی شوند.

۳-۶-۵- تبلیغات: هیچگاه نباید چنین پنداشت که گردشگران خود به خود راجع به جامعه ما و جاذبه‌های آن آگاهی پیدا می‌کنند. کسی باید آنها را مطلع سازد و یقیناً آن فرد، شخصی از جامعه ما است. تبلیغات مؤثرترین راه برای آگاهی دادن به گردشگران نسبت به جامعه خود است. آنچه که مسلم است این است که تبلیغات برای صنعت گردشگری هم‌چون آب برای ماهی است (سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ۱۳۹۲: ۵).

۴- یافته‌های تحقیق

در این راستا شرایطی که در منطقه مورد مطالعه وجود دارد، از دیدگاه کارشناسان و با توجه به جدول ۱، در مورد نقش جاذبه‌های طبیعی در انگیزه مسافرت گردشگران به روستای خراشاد، وجود اقلیم معتدل و کوهستانی با میانگین امتیاز ۴/۳ رتبه اول، موقعیت کوهستانی با میانگین رتبه‌ای ۴/۲ رتبه دوم را کسب کردند و محیط آرام و بدون سر و صدا با میانگین رتبه‌ای ۴/۱ در رتبه سوم قرار گرفته، و چشم اندازه‌ها و

مناظر زیبا با میانگین رتبه‌ای ۴/۰ مقام چهارم را کسب کرده است. لیکن در جاذبه‌های فرهنگی، صنایع دستی با میانگین رتبه‌ای ۴/۱ باز هم در رتبه سوم جذابیت قرار دارد و جاذبه‌های تاریخی روستاهای نزدیک، از جمله سنگ نگاره‌های لاخ‌مزار با میانگین رتبه‌ای ۴ و در شرایط مساوی، رتبه چهارم انگیزه‌ها را به خود اختصاص داده است.

از دیدگاه مردم و با توجه به جدول ۲، در مورد نقش جاذبه‌های طبیعی در انگیزه مسافرت به روستای مطالعه شده، وجود چشم‌اندازهای زیبا با میانگین امتیاز ۴/۲ رتبه اول، محیط آرام و بدون سر و صدا و اقلیم معتدل و کوهستانی با میانگین رتبه‌ای ۴/۱ در رتبه دوم، وجود جاذبه‌های کوهستانی با میانگین رتبه‌ای ۴ در رتبه سوم، جاذبه‌های تاریخی روستاهای نزدیک، از جمله سنگ نگاره‌های لاخ‌مزار با میانگین رتبه‌ای ۳/۹ در رتبه چهارم و در جاذبه‌های فرهنگی، صنایع دستی با میانگین رتبه‌ای ۳/۷ در رتبه پنجم واقع شده‌اند.

با توجه به این نتایج و این که تمامی رتبه‌ها به هم نزدیک هستند می‌توان این گونه بیان کرد که از دید کارشناسان و مردم شهرستان، روستا از نظر جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی و تاریخی از توان گردشگری خوبی برخوردار است.

در جدول ۳، میانگین امتیاز پاسخ کارشناسان به گویه‌های سهولت تهیه لوازم، بهره‌مندی از امکانات تفریحی و ورزشی، تبلیغات و اطلاع‌رسانی در مورد جاذبه‌ها برای توسعه گردشگری از متوسط پایین‌تر به دست آمده است و منطقه از لحاظ این امکانات به توجه خاصی نیاز دارد. هم‌چنین در زمینه امکانات اقامتی و پذیرایی و وضعیت سرویس‌های بهداشتی نیز نیاز به توجه و رسیدگی دارند. سایر موارد مندرج در جدول ۳، از شرایط بهتری برخوردار است.

در جدول ۴، با توجه به امتیاز پاسخ مردم، منطقه از لحاظ وضعیت سرویس بهداشتی، امکانات پذیرایی و اقامتی و سپس تجهیزات ورزشی، تبلیغات و اطلاع‌رسانی، دسترسی و تهیه لوازم، امکانات تفریحی و وجود اختلافات فرهنگی به توجه خاص نیاز دارد. با توجه به میانگین امتیاز موارد دیگر که در جدول ۴ آمده است، این موارد از شرایط مطلوب تری برخوردارند.

نتایج و پیشنهادها

با تحلیل ۱۲۴ پرسشنامه‌ای که بین مردم و کارشناسان راجع به جامعه ۱۴۸ خانواری روستای خراشاد توزیع شد، پاسخ‌هایی در خصوص ۲۱ سؤال گردآوری و بررسی گردید. نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که از نظر کارشناسان و مردم، این ناحیه از جاذبه‌های طبیعی (آب و هوای معتدل و مطبوع، جاذبه‌های کوهستانی و چشم اندازها و مناظر زیبا) و جاذبه‌های فرهنگی-اجتماعی (صنایع دستی) و آثار تاریخی که از محورهای اساسی برای جذب گردشگر می‌باشد بهره‌مند است و توسعه گردشگری را ممکن می‌سازند. اما منطقه مورد نظر از لحاظ امکانات موجود اقامتی، تفریحی- ورزشی، برخورداری از سرویس بهداشتی و تبلیغات برای جاذبه‌ها به اندازه‌ای با محدودیت روبه‌رو است که جاذبه‌های مذکور با شرایط و وضع موجود، نمی‌توانند نقشی در توسعه گردشگری منطقه داشته باشند. از این‌رو، برای بهره‌مندی از مزایای گردشگری مانند درآمد و اشتغال‌زایی، نیاز به توجه مسؤولان به این صنعت و تلاش در جهت برنامه‌ریزی و بهبود وضع موجود است.

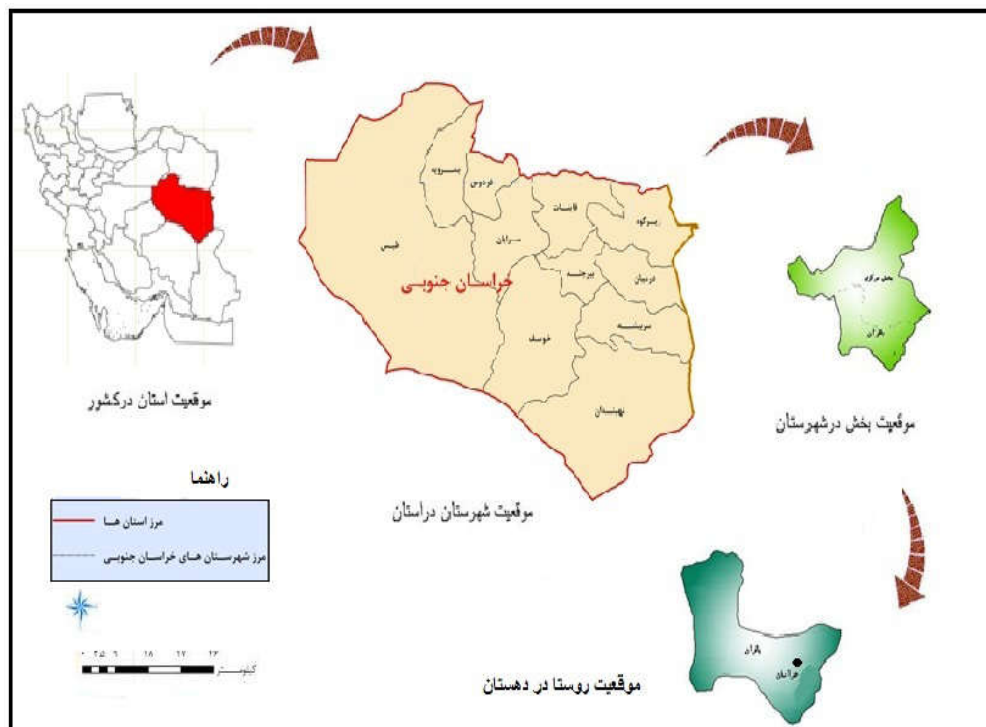
با توجه به نتایج پژوهش و نظر به این که این روستا قابلیت تبدیل شدن به یک منطقه گردشگری را دارد، برای توسعه گردشگری در منطقه مورد مطالعه، لازم است قبل از هر اقدامی انجام برنامه‌ریزی اصولی و به‌ویژه تهیه و اجرای طرح جامع گردشگری استان صورت گیرد. هم‌چنین لزوم تلاش مضاعف نمایندگان استان جهت به‌بازرساندن تأثیر صنعت گردشگری به‌عنوان یک التزام فرهنگی-اقتصادی در جامعه تحت پوشش، با توجه به سایر محدودیت‌ها و محرومیت‌های استان نظیر خشکسالی و کمبود آب و زمین مستعد کشاورزی می‌تواند تا حدودی راهگشای بهبود اقتصاد استان؛ لیکن قطعاً موجب توسعه روستا خواهد شد.

در زمینه تأسیسات و تسهیلات رفاهی از قبیل سرویس بهداشتی، نمازخانه، سالن غذاخوری، چایخانه‌های سنتی، استراحتگاه‌ها و اقامتگاه‌ها، جایگاه سوخت بنزین، تجهیزات تفریحی- ورزشی مثل ایجاد دهکده‌های گردشگری، پارک و فضای سبز، باغ وحش، باغ گل و گیاه، آکواریوم، ایجاد زمین‌های ورزشی و برگزاری مسابقات ورزشی،

تمهیدات و اقداماتی سازنده صورت گیرد. با تبلیغات و معرفی جاذبه‌های گردشگری منطقه و مزیت‌های گردشگری توسط دستگاه‌های مربوطه و صدا و سیما شبکه‌ی استانی، چاپ تقویم و کارت‌های تبریک با تصاویر مناطق دیدنی و صنایع دستی، برپایی نمایشگاه‌های صنایع دستی، جشنواره‌ها، اجرای موسیقی‌های محلی و ... می‌تواند برای توسعه گردشگری روستای خراشاد کارساز باشند.

در زمینه بهبود راه‌های ارتباطی و با توجه به این‌که حمل و نقل یکی از بخش‌های زیربنایی در اقتصاد کشور است و شکوفایی بخش‌های دیگر بدون توسعه این بخش میسر نیست، ویژگی زیربنایی بودن این بخش از یک سو و سرمایه‌بر بودن آن از سوی دیگر، ایجاب می‌کند برنامه‌ریزی کاملاً حساب شده‌ای برای توسعه این بخش انجام گیرد تا بتوانیم شاهد رونق صنعت گردشگری در این منطقه باشیم و جمعیت روستایی نیز بتوانند از مواهب و مزایای صنعت گردشگری آن بهره ببرند.

شکل (۱) موقعیت جغرافیایی روستای خراشاد

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

جدول (۱) نقش جاذبه‌ها در انگیزه مسافرت گردشگران به روستا از نظر کارشناسان، ۱۳۹۲ش.

رتبه	میانگین رتبه‌ای	فراوانی					جاذبه‌ها
		خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	بسیار زیاد	
۱	۴,۳	۰	۰	۱	۱۶	۷	وجود اقلیم معتدل و کوهستانی
۲	۴,۲	۰	۰	۵	۱۰	۹	موقعیت کوهستانی و جاذبه‌های کوهستانی
۳	۴,۱	۰	۲	۳	۹	۱۰	محیط آرام و بدون سر و صدا
۳	۴,۱	۰	۱	۱	۱۷	۵	صنایع دستی روستا
۴	۴,۰	۰	۰	۶	۱۲	۶	چشم‌اندازها و مناظر زیبا
۴	۴,۰	۰	۱	۳	۱۵	۵	آثار تاریخی روستاهای نزدیک

منبع: محاسبات انجام شده بر روی اطلاعات مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۲ش.

جدول (۲) نقش جاذبه‌ها در انگیزه مسافرت گردشگران به روستا از نظر مردم، ۱۳۹۲ش.

رتبه	میانگین رتبه‌ای	فراوانی					جاذبه‌ها
		خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	بسیار زیاد	
۱	۴,۲	۱	۶	۹	۴۳	۴۱	چشم‌اندازها و مناظر زیبا
۲	۴,۱	۰	۱	۲۶	۳۸	۳۵	محیط آرام و بدون سر و صدا
۲	۴,۱	۱	۳	۱۱	۵۹	۲۶	وجود اقلیم معتدل
۳	۴,۰	۶	۳	۱۳	۴۱	۳۷	صنایع دستی روستا، موقعیت و جاذبه‌های کوهستانی
۴	۳,۹	۲	۶	۲۳	۳۹	۳۰	آثار تاریخی روستاهای نزدیک
۵	۳,۷	۵	۱۵	۳	۱	۰	صنایع دستی روستا

منبع: محاسبات انجام شده بر روی اطلاعات مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۲ش.

جدول ۳) شرایط و امکانات موجود گردشگری در منطقه از نظر کارشناسان، ۱۳۹۲ش.

رتبه	میانگین امتیاز	فراوانی					گویه‌ها
		خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	بسیار زیاد	
۱	۴,۰۴	۸	۱۰	۵	۱	۰	عدم اختلاف فرهنگی بین مردم بومی و جامعه هدف
۲	۳,۹۶	۰	۱	۷	۸	۸	تمایل به مسافرت
۳	۳,۹۲	۲	۴	۴	۱۲	۶	سهولت دسترسی به روستاها
۴	۳,۷۵	۰	۱	۸	۱۱	۴	تمایل به اقامت و سرمایه‌گذاری در روستا
۵	۳,۷۵	۰	۳	۵	۱۱	۵	رضایت از مردم بومی
۶	۳,۶۳	۲	۲	۴	۱۱	۵	وجود امنیت در منطقه
۷	۳,۳۸	۱	۵	۶	۸	۴	ایجاد بازار برای محصولات کشاورزی
۸	۲,۸۳	۰	۱۰	۱۰	۲	۲	اطلاع از وجود جاذبه‌های خاص
۹	۲,۴۲	۸	۲	۱۱	۲	۱	برخورداری از سرویس بهداشتی و خدماتی
۱۰	۲,۲۵	۵	۸	۱۱	۰	۰	برخورداری از امکانات اقامتی
۱۱	۲,۲۵	۲	۱۴	۸	۰	۰	برخورداری از سالن غذاخوری و امکانات پذیرایی
۱۲	۱,۸۸	۸	۱۰	۵	۱	۰	سهولت تهیه لوازم
۱۳	۱,۷۹	۱۰	۹	۵	۰	۰	برخورداری از امکانات تفریحی
۱۴	۱,۷۵	۹	۱۲	۳	۰	۰	اطلاع‌رسانی و تبلیغات
۱۵	۱,۷۱	۱۰	۱۱	۳	۰	۰	برخورداری از امکانات ورزشی

منبع: محاسبات انجام شده بر روی اطلاعات مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۲ش.

جدول ۴) شرایط و امکانات موجود گردشگری در منطقه از نظر مردم، ۱۳۹۲ش.

رتبه	میانگین امتیاز	فراوانی					
		خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	بسیار زیاد	
۱	۳,۸۰	۵۳	۲۷	۱۶	۲	۲	رضایت از برخورد مردم بومی
۲	۳,۶۹	۴۶	۳۵	۸	۱۰	۱	ایجاد بازار برای محصولات کشاورزی
۳	۳,۶۲	۳۴	۴۱	۱۹	۴	۲	سهولت دسترسی به روستاها
۴	۳,۵۷	۵۰	۲۰	۱۶	۸	۶	وجود امنیت در منطقه
۵	۳,۱۸	۳۰	۴۵	۱۷	۷	۱	تمایل به مسافرت
۶	۲,۴۶	۲۴	۴۲	۲۰	۱۱	۳	عدم اختلاف فرهنگی بین مردم بومی
۷	۲,۴۰	۲۶	۳۰	۳۳	۱۰	۱	برخورداری از امکانات تفریحی
۸	۲,۳۷	۲۲	۳۳	۳۳	۱۰	۲	اطلاع‌رسانی و تبلیغات
۹	۲,۳۰	۲۳	۳۷	۲۴	۹	۷	سهولت تهیه لوازم
۱۰	۲,۲۷	۲۰	۳۲	۳۴	۱۰	۴	اطلاع از وجود جاذبه‌های خاص
۱۱	۲,۰۴	۹	۲۰	۲۸	۳۰	۱۳	برخورداری از امکانات ورزشی
۱۲	۲,۰۰	۹	۱۱	۲۰	۳۴	۲۶	تمایل به اقامت و سرمایه‌گذاری در روستا
۱۳	۱,۹۹	۴	۹	۲۸	۳۹	۲۰	برخورداری از امکانات اقامتی
۱۴	۱,۸۵	۳	۱۰	۲۷	۳۵	۲۵	برخورداری از سالن غذاخوری و امکانات پذیرایی
۱۵	۱,۷۳	۲	۶	۲۷	۴۰	۲۵	برخورداری از سرویس بهداشتی و خدماتی

منبع: محاسبات انجام شده بر روی اطلاعات مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۲ش.

منابع

۱. ارمغان، سیمین (۱۳۸۶). *توریسم و نقش آن در جغرافیا*. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر.
۲. پورجعفر، محمدرضا، و دیگران (۱۳۹۱). "فراتحلیلی از ارزیابی رویکردهای توسعه‌ی گردشگری روستایی با تأکید بر تحلیل عوامل راهبردی (Swot)". *علوم و تکنولوژی محیط زیست*، سال چهاردهم، ش ۲ (تابستان): ۶۱-۷۹.
۳. جمعه پور، محمود؛ نماینده، علی (۱۳۹۱). "ارزیابی راهبردی توان‌های اکوتوریستی و ظرفیت برد گردشگری کویر مرنجاب کاشان". *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، سال اول، ش ۱ (بهار و تابستان): ۴۵-۷۱.
۴. حسنی مهر، صدیقه؛ شاهور، حمید (۱۳۸۹). "پیامدهای توسعه گردشگری دهستان حیران با تأکید بر تغییر کاربری اراضی در دهه ۱۳۷۵-۱۳۸۵". *فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی*، سال سوم، ش ۱ (زمستان): ۱۷۷-۱۹۲.
۵. رضوانی، محمد رضا؛ صفائی، جواد (۱۳۸۴). "گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر نواحی روستایی: فرصت یا تهدید (مورد: نواحی روستایی شمال تهران)". *مجله پژوهش‌های جغرافیایی*، سال ۳۷، ش ۵۴ (زمستان): ۱۰۹-۱۲۱.
۶. سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (۱۳۹۲). "طرح قطب گردشگری کوچ و لاج مزار". *بیرجند: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، معاونت طرح و توسعه‌ی گردشگری*.
۷. عنابستانی، علی اکبر (۱۳۸۸). "بررسی آثار کالبدی خانه‌های دوم بر توسعه‌ی سکونتگاه‌های روستایی، مطالعه موردی: روستاهای ییلاقی شهر مشهد". *فصلنامه روستا و توسعه*، سال دوازدهم، ش ۴ (زمستان): ۱۴۹-۱۶۶.
۸. قادری، اسماعیل؛ عزتی، عزت‌الله؛ حسین‌پور، شکوفه (۱۳۸۳). "بررسی توسعه گردشگری روستایی در بخش آسارای شهرستان کرج". *فصلنامه جغرافیایی سرزمین*، سال هشتم، شماره ۱۳ (پاییز): ۱۷-۳۰.
۹. مافی، عزت‌الله؛ سقایی، مهدی (۱۳۸۷). "تحلیلی بر گردشگری روستایی در پیرامون

- کلان شهرها (مطالعه موردی: کلان شهر مشهد). "مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، سال دوم، ش ۱۰ (بهار و تابستان): ۲۱-۴۰.
۱۰. مطیعی لنگرودی، حسن؛ نصرتی، ماهره (۱۳۹۰). "امکان‌سنجی توسعه گردشگری در نواحی روستایی از دیدگاه گردشگران (بخش گرگانرود شهرستان تالش)". *مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی*، سال ۲۲، ش ۱، (بهار): ۶۹-۸۴.
11. Thomas. R. Pigozzi; B. sam, brook, R. (2005). "Tourist carrying capacity measures: crowding syndrome in the caribbean". *The Professional-Geographer*, vol. 57, No. 1: 13-25.
12. Roberts, L.; d Hall, D. (2001). *Rural Tourism and Recreation: Principles to Practice*. Wallingford: CABI Publishing.